

2022-06-30
S2022/03183 (delvis)

Socialdepartementet

Statskontoret
Box 396
101 27 Stockholm

Uppdrag att följa upp och analysera kunskapslyftet för barnets rättigheter

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera regeringens kunskapslyft för barnets rättigheter i statliga myndigheter, regioner och kommuner. Statskontoret ska analysera de insatser som har genomförts inom kunskapslyftet sedan starten 2017.

Statskontoret ska

- analysera hur Barnombudsmannens stöd till statliga myndigheter har fungerat för att uppnå kunskapslyftets syfte och mål,
- analysera hur stödet från Barnombudsmannen och länsstyrelserna till kommuner och regioner har fungerat för att uppnå kunskapslyftets syfte och mål,
- analysera hur arbetet med kunskapslyftet har genomförts inom berörda statliga myndigheter och redovisa de resultat som myndigheterna har uppnått,
- analysera behovet av fortsatt kunskapsstöd till statliga myndigheter, kommuner och regioner och hur myndigheternas erfarenheter kan spridas till fler myndigheter,
- analysera hur lärdomar och erfarenheter från kunskapslyftet kan integreras i Barnombudsmannens arbete på ett effektivt och ändamålsenligt vis,
- analysera om regeringens styrning av kunskapslyftet har varit ändamålsenlig, och

- mot bakgrund av resultatet, lämna förslag på hur strukturen för ett långsiktigt kunskapsstöd till statliga myndigheter, kommuner och regioner i frågor som rör barnets rättigheter kan utvecklas.

Statskontoret ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Statskontoret ska senast den 15 maj 2023 lämna en delredovisning och senast den 15 oktober 2023 slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Målet för barnrättspolitikerna är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

Artikel 4 i Förenta nationernas konvention för barnets rättigheter (barnkonventionen) förpliktar staterna att vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra rättigheterna i konventionen. Enligt artikel 42 i barnkonventionen åtar sig konventionsstaterna att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra barnkonventionens bestämmelser allmänt kända. Vikten av insatser för att stärka kunskaperna om barnkonventionen betonas också i den av riksdagen antagna strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35). Här konstateras bl.a. att kunskap om barnets rättigheter och vad dessa rättigheter innebär i praktiken är en grundförutsättning för att leva upp till åtagandena enligt barnkonventionen. Således behöver de beslutsfattare och de yrkesgrupper vars arbete berör barn ha en gedigen kunskap om vilka rättigheter barn har, om hur rättigheterna kommer till uttryck i svensk lagstiftning och om hur dessa på bästa sätt kan omsättas i deras respektive verksamheter.

Sedan barnkonventionen ratificerades 1990 har det tagits initiativ för att främja och stärka barnets rättigheter i olika delar av samhället. Regeringen har fortlöpande genomfört åtgärder för att barnkonventionen ska få genomslag. Det har bl.a. handlat om kunskapshöjande insatser till barn och unga, statliga myndigheter, regioner och kommuner. De senaste åren har regeringen särskilt prioriterat insatser för att barnets rättigheter ska få genomslag i praktiken.

Den 1 januari 2020 trädde lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter i kraft. När barnkonventionen inkorporerades i svensk rätt konstaterade regeringen att det vid sidan av en inkorporering krävs en kombination av olika åtgärder för att konventionen ska få genomslag (prop. 2017/18:186). Enligt regeringens uppfattning var det bl.a. av stor vikt att möta det kunskapsbehov rörande hur barnets rättigheter kan och bör omsättas i praktiken av offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå som en inkorporering av barnkonventionen i nationell lagstiftning aktualiserar.

Sedan 2017 pågår ett kunskapslyft för barnets rättigheter. Syftet med satsningen är att höja kunskapen och stärka kompetensen om barnkonventionen i statliga myndigheter, kommuner och regioner. Som ett led i arbetet gav regeringen Barnombudsmannen i uppdrag att under perioden 2017–2019 stödja statliga myndigheter, kommuner och regioner i arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i verksamheterna (S2016/07875 och S2016/07874).

Som skäl för regeringens beslut att initiera ett kunskapslyft anförde regeringen bl.a. att det i Barnrättighetsutredningens betänkande konstaterats brister i tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden (SOU 2016:19). En orsak till sådana brister var enligt utredningen otillräcklig kunskap om barnets rättigheter, särskilt hur de ska realiseras i rättstillämpningen. Barnrättighetsutredningen föreslog därför att regeringen skulle genomföra ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen bland yrkesgrupper som arbetar i både statliga och kommunala myndigheter.

Barnombudsmannen har haft en central roll i kunskapslyftet för barnets rättigheter genom uppdraget att stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i offentliga aktörers verksamhet. Barnombudsmannen är regeringens expertmyndighet avseende barnkonventionen och har enligt lag i uppgift att driva på genomförandet av barnets rättigheter vilket bl.a. innefattar att genomföra insatser som bidrar till att utveckla och sprida kunskap om tillämpningen av barnkonventionen (lagen [1993:335] om Barnombudsman). Barnombudsmannen har också till uppgift att företräda barns och ungas rättigheter och intressen mot bakgrund av Sveriges åtagande enligt barnkonventionen.

Kunskapslyftet som initierades 2017 skulle ses som en särskild förstärkning under en treårsperiod vid sidan av det arbete som Barnombudsmannen bedriver och de satsningar som görs. Resultat och erfarenheter av satsningen med ett kunskapslyft för barnets rättigheter har dock visat att det funnits ett fortsatt behov av ökad kunskap och stärkt kompetens om barnets rättigheter hos statliga myndigheter. Barnombudsmannen har därför fått fortsatta uppdrag att under perioden 2020–2022 stödja statliga myndigheter i arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter (A2019/02323 och A2020/02650). Sedan 2017 har totalt 27 statliga myndigheter uppdrag inom ramen för kunskapslyftet.

År 2019 fick Länsstyrelsen i Dalarnas län i uppdrag av regeringen att, i samverkan med Barnombudsmannen, samordna och utveckla länsstyrelsernas tillämpning av barnets rättigheter samt stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i kommuner och regioner (A2019/01274). De flesta verksamheter som rör barn finns i kommuner och regioner, t.ex. inom socialtjänst, utbildning och barnomsorg, fysisk planering, hälso- och sjukvård samt kultur och fritid. Att beslutsfattare och yrkesverkamma i kommuner och regioner har tillgång till kunskap om hur bestämmelserna i barnkonventionen kan tillämpas är avgörande för att ett barnrättsbaserat arbete ska få genomslag på kommunal och regional nivå. Mot denna bakgrund har kommuner och regioner bedömts vara en fortsatt viktig målgrupp i kunskapslyftet för barnets rättigheter.

Skälen för regeringens beslut

Att kunskapen om barnets rättigheter ökar bland statliga myndigheter, kommuner och regioner är en förutsättning för att barnkonventionen ska få genomslag i praktiken. Kunskapslyftet för barnets rättigheter syftar till att höja kunskapen och stärka kompetensen om barnkonventionen och barnets rättigheter hos offentliga aktörer för att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i verksamheterna.

Av regeringens proposition om inkorporering av barnkonventionen framgår att regeringen avser att följa utvecklingen och behovet av fortsatt kunskapsstöd till statliga myndigheter samt hur myndigheternas erfarenheter kan spridas till fler myndigheter (prop. 2017/18:186 s. 102-106). Vidare framgår att regeringen avser att följa upp effekten av kunskapslyftet inom kommuner och regioner samt se över strukturen för ett långsiktigt kunskapsstöd till

kommuner och regioner i frågor som rör barnets rättigheter. Uppdraget till Statskontoret är en del i det arbetet.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Lisa Adolfsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Justitiedepartementet/L6
Finansdepartementet/BA/OFA/K/SFÖ
Barnombudsmannen
Boverket
Brottsförebyggande rådet
Brottsoffermyndigheten
Diskrimineringsombudsmannen
Folkhälsomyndigheten
Försäkringskassan
Inspektionen för socialförsäkringen
Inspektionen för vård och omsorg
Jämställdhetsmyndigheten
Konsumentverket
Kriminalvården
Kronofogdemyndigheten
Länsstyrelserna
Migrationsverket
Myndigheten för delaktighet
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Polismyndigheten
Skolinspektionen
Skolverket
Socialstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens institutionsstyrelse
Statens kulturråd
Statens medieråd
Statistiska centralbyrån
Statskontoret
Åklagarmyndigheten